

מזרח מקור לעבודה שחורה

ד. סיטון / ה"חברה העשוקה" בישראל

כשנתפרסם מאמרו של המנוח אברהם עבאס, חבר הכנסת מטעם "אחדות העבודה" כ"שבט ועם",* על בעיות קבוצ ומזוג גלויות, נשמעו מצדדים שונים טענות כאילו הדברים טעונים חומר נפץ ועמוסים שנאה עדתית. מאמר זה שהזהיר מאותן תופעות קשות שאנו עדים להן כיום, (הדר"ח של משרד העבודה על המצב בעשרות עיירות הפיתוח הנו עדות רשמית המאשרת את האשמותיו ואזהרותיו של עבאס באותו מאמר לפני כעשר שנים) — לא יזעזע את קברניטי המדינה, הם המשיכו ללכת בדרכם. אמנם פה ושם נעשו אי אלו צעדים להקל על חומרת הבעיה אך לא לפתרונה באופן יסודי.

עתה באה עליוה לבנברג ובי"פרקי קרית שמונה" (** חשפה לנו את הפצע כשהוא שוחת דם. לכאורה, דפים של יומן שנכתב ואף נתפרסם למקוטעין בבתות שונות. החל מ"דבר" ועד ל"מן היסוד". אולם משנאסף היומן במסכת הפך לאיזמל חד, המנתח ניתוח עמוק את מיכלול הבעיות החברתיות, התנוכיות והחר"בותיות, ואם תרצה לומר אף את המשטר בישי-ראל. מדפיו בוקעת זעקה שאם לא תודעה ולא תוציא אותנו משלוותנו, עתידים אנו לשלם מחיר יקר. וזוהי זעקה הבוקעת מנבכי "החברה העשוקה" בישראל, שאנו מתימרים לשמש בטאון ופה לה, בין אם ירצו ובין אם לא ירצו.

פרקי קרית שמונה, הם כתב אשמה ברור נגד ההתעלמות השיטתית, ויותר מזה: ההזנחה מדעת את כל המתרחש ב"ישראל השניה". אמנם דבריה נוגעים, כביכול, רק לעיירות הפיתוח שהפכו למקלט לחדלי אישים ומחוסרי ישע, אולם ישראל השניה קיימת בכל חלקי הארץ. בתל-אביב כנחיתה. וכלום ירושלים או יפו, שונות מהן בבעיותיהן החברתיות והתרבותיות?

מתכנסות ועידות של מפלגות בישראל, לא רק הועדה האומללה האחרונה של מפא"י — ועידות של מפלגות השלטון והאופוזיציה ובעידות האלו דנים על עולם ומלואו, אך

בלי ספק גורל עתידה של המדינה.

כשניסינו אנו עסקני הציבור הספרדי והמוזרחי בארץ, עוד בראשית צעדיה של המדינה, להעמיד את הממשלה על הסערה העולה להתחולל באם לא ננקוט בעוד מועד באמצעים הדרושים לפתרון הבעיות החמורות, הקשורות בעליתם של מליון יהודים מארצות האיסלאם, הוקיעו אותנו כ"ספראטיסטים". אמרנו בעיות אלו של מיוזג וקליטה רותנית של יהודים שבאו מארצות בעלות מסורת ואורח חיים שונים מאלה של אחינו ממזרח אירופה בעיקר — וידוע שהקובעים כיום הם בעיקר אחינו ממזרח אירופה — מחייבות גישה שונה מן ה"גישה אל העולים שבאים או שבאו לפני קום המדינה מאירופה המזרחית. הללו הקימו להם מסגרות חברתיות סגורות — קבוצות, קיבוצים וארגונים "קואופרטיביים" — שמשמשים להם עולם ומלואו כשבילם.

התרענו והזהרנו — אך שומע לא היה לנו. ועתה הגענו לימים קשים של התנגשויות בין שני עולמות שהלכו והתגבשו. המושגים "ישראל הראשונה" (הכנוי לאחינו האשכנזים) ו"ישראל השניה" (כינוי לספרדים והמזרחים) — הולכים ומתאזרחים בתוכנו, וקיימת סכנה שהם יהפכו למושגים נצחיים.

מן הסתם לא היתה עליוה לבנברג נותנת דעתה לבעיות "החברה העשוקה", אלמלא נקלעה לאותה עיירת פיתוח שבגליל. ודאי לא פעם ניתנה לה הזדמנות, בהיותה מתגוררת בתל-אביב, העיר הסואנת והגועשת, לראות אותם אורחים הגמנים על המעמד נחות הער, הנקרא כפינו בשם הכולל "ישראל השניה", יתכן אף שפה ושם נתקלה גם בבעיות מסוג אותן הבעיות שהעסיקו אותה בשלוש השנים לשבתה ב"קרית שמונה". אך הן לא מנעו ממנה להמשיך דרכה מבלי לדוש בהן. אולם מאותו יום שדרכו רגליה על אדמת "קרית שמונה", לכאורה למלא תפקיד של מורה לאנגלית בבית הספר התיכון שנפתח "בשעה טובה" שם, הפכה מאז, עליוה לבנברג לנביא מוכיח בשער. מולו שנים של ישיבה בתוך עיירת הפיתוח, העמידו אותה פנים אל פנים עם מכלול של בעיות חברתיות, תנוכיות, תרבותיות והיסטוריות, שלא עמדה עליהן לפני כן. בעיות כואבות המעסיקות את רוב רובה של האוכלוסיה בישראל, אלא ראשי המדינה, לא רק שאינם מתפנים לעסוק בהן, אלא יותר מזה: ראשי המדינה משתדלים להתעלם מהן מתוך חשש שיכוו מהן. חוששים הם מטיפול יסודי בבעיות ובקביעת מדיניות אשר תחיש את פתרונן, שכן בפתרון תלוי

האמנם עשוקים ?

* "שבט ועם", במה לבירור בעיות הציבור הספרדי בארץ ובגולה, סיון תשי"ח
** עליוה לבנברג, פרקי קרית שמונה, הוצאת שוקן/ירושלים ותל-אביב/תשכ"ה

בעיניהם על דור הוריהם. הם רואים אותם כעוזרים שיש צורך בהם כהוראת שעה.

תהליך זה בריא וטבעי, הוא מובן מאליו, אך נשאלת השאלה: בלום יכולה הנהגת המדינה, להפקיר את עניני השלטון בידיים שלא תקבלנה את האימון וההכשרה הדרושה?

ב"ישראל השניה", יש אמנם המכריזים: נעבור את בחינות הבגרות ונלמד באוניברסיטה, ואז נהיה ישראלים — והי משאלת ליבם של האזרחים לעתיד, אך מה עושה ההנהגה כדי להבטיח שמשאלתם זאת תוגשם?

לשם כך דרושה רוח מהפכנית וחזון. ונראה שהמהפכה והשנוי היסודי לקידום החברה בישראל, יושגו רק על ידי אנשי "החברה העשוקה". אולם ישראל הותיקה יכולה לעשות הרבה לקדם את פני הבאות, ע"י רפורמה יסודית במדיניות הפנים שלנו. ולזה אנו מצפים!

לבנברג, ספקות אם יש דרך לפתרון הבעיות החמורות שהועלו על דפי ימנה. ספקות אלו מעידים על רוח האוש שמקננת בליבה. לדעתנו, פתרון הבעיות יושג, רק לאחר שינוי המשטר הקיים בתוכנו. כל עוד שלא תפתח הדרך בפני אנשי "ישראל השניה" להיות בין הקובעים ובין המנחלים, גוסיף להיות מאובנים. למרות העובדה שישראל מוצגת בעולם כמדינה דינאמית — עודנו רחוקים מל-בצע את המהפכה החברתית הגדולה שאנו זקוקים לה. אם מהפכה זו תתחולל ע"י בניה של ישראל השניה, הניצנים הראשונים להתעוררות כבר ניכרים. וכפי שמעידים דבריה של ע. לבנברג (בעמוד 56) הדור החדש ההולך וגדל ב"ישראל השניה" מתכוון ליטול את ההגה לידיה. רבים מאלה הצעירים כבר אומרים כיום בהיותם חובשים את הספסלים בבתי הספר: "נגמור את הצבא, נלמד משהו — ואז נמלא את התפקידים הראשיים בעיר". הללו, אין ספק בליבם שראש המועצה העתיד לבוא יצמח מתוכם, עסקני היבוא אינם עדיפים

כלום העיזה מפלגה בישראל להעמיד בסדר יומה סעיף מיוחד על הבעיות המעסיקות את החברה העשוקה המקופחת? אכן, הבקורת הקשה שמתחה הגברת לבנברג על יחס האדיש של הקיבוצים הסובבים את קרית שמונה, לבעיות החמורות המעסיקות את תושבי עירת הפיתוח, נוגעת לא רק לקיבוצים, אלא לכל החברה המסודרת שהגיעה למשכן של רווחה, ומתוכה יוצאים האחראים להנהגת עניני המדינה. אותו קומץ של אידיאליסטים שהקדיש ואף הקריב כל כך הרבה למען בנינה של המדינה, הפך בינתיים למעמד האזרח המבוסס החדר לכל אשר צבר ואגר באמתחתו, הן בשטח החומרי והן בשטח הרוחני. אך הללו המסודרים מתעלמים מן העובדה כי כל מה שהשיגו — בא להם מן העם, והמכונה זו שקיבלו מעם ישראל, ניתנה להם מתוך בטחון שהם ימשו קרש קפיצה לכינון המדינה שנועדה לקליטת מליוני יהודים מכל חלקי העולם. והנה באו יהודים בהמוניהם, אך יהודים אלה שחיו בסביבה שונה מן הסביבה שממנה באו רוב רובם של אנשי "ישראל הראשונה" — הם בעלי מסורת, היסטוריה וערכים שונים. אמנם שנות שהייתם הקצרה הוכיחו כי שאיפתם של אלה להתבולל בסביבה שנקלצו לתוכה, לתקות את אלה המבוססים ולהגיע להישגיהם, אך הם יודעים כי אין בכוחם להגיע לכך מבלי עזרתם של אלה שקדמו להם. והללו נועלים כאילו את השערים בפניהם. אכן מתחזקת בלבם ההרגשה על אפלייה מכוונת או שלא מכוונת כלפיהם.

גדול האסון, כי התמורות שנתחוללו בחיינו הביאו לכך שאותם נושאי האידיאלים על קדוש עבודת הכפים הפכו ל"אדונים" הרואים בהמוני העולים מארצות המזרח, מקור אספקה לעבודה השחורה בלבד.

ואם הנהגה וראשי המדינה, מוסדות התיישבות ומנגנוני המפלגות משגרים להמונים האלה, מדריכים, מורים ומנהיגים ע"מ להחיש כביכול את חינוכם האזרחי וביחד את חינוך הדור הצעיר — הרי מדריכים, מורים ומנהיגים אלה, לא יוצלחים, מורים בלתי מוסמכים וכל יוצאי דופן שלא יכלו למצוא את עולמם בחברה המסודרת — על אלה מוסלים תפקידים גוריליים לגיבוש החברה החדשה בישראל.

בפרק האחרון שבספרה, מטילה עלינה

" י ע ל "

מכון לפקידות ולשפות

בפיקוח משרד החינוך והתרבות

ובחסות עירית בתים

ומועצת פועלי בתים

רח' הרב עוזיאל 25 בתים טל. 826212

תיכון מסחרי - הנהלת השבונות